Syyttäjälaitos

27.4.2021 Dnro 056/61/21

Eduskunnan lakivaliokunta
LaV@eduskunta.fi

Lausuntopyyntönne 16.4.2021

Asiantuntijalausunto Hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi rikoslain 37 luvun muuttamisesta (HE 52/2021 vp)

Pyydettynä lausuntona esitän kunnioittaen seuraavaa.

Hallituksen esityksessä rikoslain maksuvälinerikoksia koskevia säännöksiä maksuvälinepetoksesta, törkeästä maksuvälinepetoksesta, maksuvälinepetoksen valmistelusta, maksuvälineen määritelmästä ja oikeushenkilön rangaistusvastuusta ehdotetaan muutettaviksi. Lakiin ehdotetaan lisättäväksi uudet säännökset maksuvälinerikoksesta, törkeästä maksuvälinerikoksesta ja lievästä maksuvälinerikoksesta. Ehdotetuilla muutoksilla pantaisiin täytäntöön muihin maksuvälineisiin kuin käteisrahaan liittyvien petosten ja väärennösten torjuntaa koskeva Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2019/713.

Pidän esityksen tavoitteita kannatettavina ja ehdotettuja muutoksia direktiivin täytäntöönpanon kannalta välttämättöminä jäljempänä todetuin huomautuksin.

Esityksen mukaan maksuvälinerikoksena säädettäisiin rangaistavaksi muun muassa maksuvälineen anastaminen (37 luvun 12 §:n 1 momentin 1 kohta). Säännös perustuu direktiivin 4 artiklan a alakohtaan, joka velvoittaa säätämään rangaistavaksi maksuvälineen varastamisen tai muun laittoman haltuunoton. Esityksen mukaan kyseessä olisi maksuvälineitä koskeva erityissäännös, joka lähtökohtaisesti syrjäyttäisi rikoslain 28 luvun 1 §:n varkaussäännöksen soveltamisen (esityksen s. 53).

Jos ja kun tavoitteena on säätää nykyisin varkausrikoksena rangaistavia tekoja koskeva erityissäännös, lainkohdan tarkoitus ilmenisi mielestäni paremmin, jos sen sanamuoto kuuluisi seuraavasti: ”joka anastaa *toisen hallusta* maksuvälineen” (muutosehdotus kursivoituna). Näin muotoiltuna kohdasta kävisi yksiselitteisesti ilmi se, ettei sitä ole tarkoitettu sovellettavaksi kavallustyyppiseen anastamiseen. Jos taas kyseisen kohdan tarkoitetaan kattavan myös nykyisin kavalluksena rangaistavat teot, tulisi tästä ainakin mainita perusteluissa.

Esityksen mukaan ehdotetun maksuvälinerikossäännöksen rikoslain 37 luvun 12 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitetun teon yritys ei olisi rangaistavaa,

vaikka direktiivin 8 artiklan 2 kohdassa näin edellytetään. Esitetyn pykälän 1 momentin 3 kohdassa säädettäisiin, että se joka ”hankkii, ostaa, tuo maahan, pitää hallussa, myy, levittää, siirtää, kuljettaa, luovuttaa tai vie maasta laittomasti hankitun, väärän tai väärennetyn maksuvälineen tehdäkseen maksuvälinepetoksen tai tietäen, että maksuvälinettä käytettäisiin maksuvälinepetoksen tekemiseen, tuomittaisiin maksuvälinerikoksesta.” Esimerkiksi ostotarjouksen tekeminen varteenotettavalle laittoman maksuvälineen myyjälle ei nähdäkseni vielä täyttäisi hankkimisen määritelmää, vaan kyse olisi lähinnä hankkimisen yrityksestä.

Vastaavien tekotapojen yritykset on esimerkiksi huumausaineiden kohdalla säädetty rangaistavaksi. RL 50 luvun 1 §:n mukaan joka ”3) tuo tai yrittää tuoda maahan taikka vie tai yrittää viedä maasta taikka kuljettaa tai kuljetuttaa tai yrittää kuljettaa tai kuljetuttaa huumausainetta, 4) myy, välittää, toiselle luovuttaa tai muulla tavoin levittää tai yrittää levittää huumausainetta, 5) pitää hallussaan tai yrittää hankkia huumausainetta”. Vastaava sääntely maksuvälinerikoksen kohdalla varmistaisi sen, että direktiivin mukaiset velvoitteet tulevat täysimääräisesti täytettyä.

Yrityksen kriminalisointia puoltaa myös se, että maksuvälinerikos syrjäyttäisi rahanpesun yleissäännöksen, ja rahanpesun yritys on RL 32 luvun 6 § 2 momentin mukaan rangaistava teko.

Esityksen myötä maksuvälineen anastamisen ja maksuvälinepetoksen valmisteluna rangaistavan väärennysaineiston hallussapidon uudet enimmäisrangaistukset mahdollistavat eräiltä osin nykyistä laajemmat pakkokeinojen käyttömahdollisuudet (s. 27-29 ja 62). Pidän esitystä direktiivin tavoitteet huomioiden oikeasuhtaisena ja rikostorjunnan kannalta kannatettavana. Esitutkintaviranomaisen saadessa käyttöönsä uusia tutkintamenetelmiä on oletettavaa, että kyseisten rikosten selvittämisaste tulee jonkin verran kasvamaan, mikä lisännee syyttäjien käsiteltäväksi tulevaa juttumäärää.

Syyttäjien juttumäärää tulee todennäköisesti lisäämään myös se, että esityksen mukaan maksuvälineisiin kohdistuvat varkaudet säädetään kaikilta osin virallisen syytteen alaisiksi rikoksiksi, kun niistä osa on nykyisin asianomistajarikoksia (s. 45). Nämä työmäärän lisäykset eivät arvioni mukaan kuitenkaan tule olemaan merkittäviä syyttäjien osalta.

Sampsa Hakala
valtionsyyttäjä